

Anmälan mot Göteborgs tingsrätt om bl.a. att en person tvingats att vittna trots att han hade anmält att han var hemma för vård av barn

Beslutet i kortet: En polisman som var kallad att vittna anmälde att han inte kunde komma eftersom han var hemma med sina två sjuka barn. Efter ett telefonsamtal med tingsrätten inställde han sig emellertid tillsammans med barnen. Han vittnade med barnen i famnen, och förhöret spelades in med ljud och bild. I JO:s beslut konstateras att polismannen känt att tingsrätten behandlat honom och hans barn illa och att tingsrätten därigenom har misslyckats i någon mening. Däremot anser JO att det som kommit fram inte är tillräckligt för att kritisera tingsrätten.

Anmälan

I en anmälan till JO framförde AA klagomål mot Göteborgs tingsrätt. Han skrev bl.a. följande:

Han var den 28 januari 2014 kallad att inställa sig som vittne vid tingsrätten. Han skulle höras om ett polisingripande som han hade gjort. Förhöret skulle äga rum kl. 14.15. Eftersom hans två barn var sjuka och ingen annan kunde ta hand om dem var han tvungen att stanna hemma från jobbet den dagen. På morgonen omkring kl. 9.00–10.00 ringde han till tingsrätten och förklarade att han inte kunde komma till förhandlingen eftersom hans barn var sjuka. Han meddelade samtidigt att han kunde vittna per telefon. Personen som tog emot hans samtal lovade att se över situationen och att återkomma till honom skyndsamt. Tingsrätten återkom till honom först kl. 14.25 då han fick ett samtal från en anställd vid tingsrätten som deltog i den aktuella förhandlingen och som kontaktade honom på uppdrag av rättsens ordförande. Han fick beskedet att hans skäl att inte komma till förhandlingen, dvs. två sjuka barn, inte var godtagbart och att förhandlingen inte skulle ställas in. Han blev vidare tillsagd att om han inte inställde sig vid tingsrätten inom 30 minuter skulle han vara tvungen att betala vite på 2 000 kronor. Han begav sig därför till tingsrätten med sina två barn. Under förhöret fick han sitta i rättssalen med barnen i knäet. Förhöret spelades in med bild, och hans barn syns tydligt på inspelningen. Han förklarade för rättsens ordförande att han inte ansåg att hans barn skulle behöva vara med om förhöret men fick till svar att han skulle få ersättning för det.

Utredning

Handlingar i tingsrättens mål B 7961-12 och en kopia av ljud- och bildfilen från förhöret med AA begärdes in och granskades.

Därefter uppmanades tingsrätten att lämna upplysningar om och yttra sig över det som hade framförts i anmälan om vad som ägde rum före vittnesförhöret och om vittnesförhörets genomförande.

Tingsrätten (lagmannen BB) lämnade in ett remissvar tillsammans med upplysningar från tingsfiskalen CC.

CC lämnade följande upplysningar (bilagor här utelämnande):

AA var kallad till tingsrätten på eftermiddagen den 28 januari 2014 att höras som vittne under en åtalspunkt som handlade om ett rattfylleribrott, grovt brott.

Under förmiddagen samma dag var han i kontakt med en av tingsrättens domstolshandläggare och förklarade för henne att han var hemma med sjuka barn och att han saknade möjligheter att komma till tingsrätten. Han erbjöd sig att vara tillgänglig för att kunna höras per telefon.

Jag satt själv i en annan huvudförhandling under förmiddagen. Domstolshandläggaren mejlade uppgifterna om AA:s situation till den tingsnotarie som satt i rätten med mig, mejlet finns bilagt detta yttrande som bilaga A. Tingsnotarien berättade därefter för mig att ett vittne, AA, som var kallad till eftermiddagen hade fått förhinder men erbjöd sig att vara närvarande per telefon. Jag tog inte själv del av mejlet.

Jag meddelade protokollföraren att vi fick ta ställning till frågan om AA:s medverkan vid förhandlingen först efter att ha kommunicerat frågan med åklagaren och förutsatte att den här informationen skulle förmedlas till AA. Till bilden hör också att det var olika åklagare under för- och eftermiddagen.

När tingsrättens mål B 7961-12 ropades på inställde sig inte den tilltalade. Det gick att konstatera att AA:s medverkan var nödvändig för förhandlingens genomförande. I denna del hänvisar jag till anteckningar vid huvudförhandlingen, se bilaga B. Därefter tog jag personligen kontakt med AA.

Påståenden om hot m.m.

AA har i sin anmälan till JO skrivit att han kl. 14.25 fick ett samtal från tingsrätten och att mannen i telefonen var delaktig i förhandlingen och på domarens förmaning hade fått uppgiften att ringa och förklara för AA att hans skäl att inte komma till förhandlingen på grund av sjuka barn inte var godtagbart. AA har vidare uppgett att han blev hotad med vite om 2 000 kr om han inte inställde sig inom 30 minuter till tingsrätten och att samtalet avslutades genom att luren lades på.

Min bild av vad som hände är en annan. Det var nämligen jag i egenskap av rättens ordförande som talade med honom i telefonen. Jag ringde upp honom under pågående förhandling i salen i närvaro av åklagaren, den offentliga försvararen, nämndemännen och protokollföraren. De närvarande kunde höra vad jag sa men inte vad AA sa eftersom högtalartelefonen inte var aktiverad.

När jag inledde samtalet med AA var jag inte medveten om att hans sambo var bortrest och att han inte hade någon som kunde hjälpa honom. Därför började jag samtalet med att fråga honom om det förhinder han hade anmält till tingsrätten under förmiddagen var undanröjt, i tron att han hade ordnat med barnvakt. AA tog inte i samtalet vid något tillfälle upp att han saknade möjlighet till att komma till tingsrätten på grund av sjuka barn. Med facit i hand borde jag kanske inte ha

nöjt mig med att fråga honom om detta utan ställt ytterligare kontrollfrågor för att försäkra mig om att han verkligen hade ordnat barnvakt. För mig framstod det som uteslutet att en polisman som var kallad att vittna skulle ta sina förkylda barn till tingsrätten. Frågan var som sagt inte uppe under samtalet.

AA uppehöll sig under samtalet istället vid att han kunde hamna i kläm på grund av dubbel ersättning från både Försäkringskassan och sin arbetsgivare om han trädde i tjänst för att vittna. Inte heller framförde han något som jag kunde uppfatta som en vädjan om att slippa ta med sina sjuka barn till tingsrätten. Om han hade berättat för mig att han var ensam hemma med sina sjuka barn och att han inte hade någon barnvakt som kunde hjälpa honom skulle jag ha tveklöst befriat honom från vittnesplikten.

Enligt min bedömning är det en självklarhet att vård av sjuka barn utgör laga förfall när det inte finns någon annan person tillgänglig som kan ta hand om barnen i fråga. Men den oro AA framförde till mig handlade enbart om problem med Försäkringskassan. Jag förklarade för honom att det inte var rimligt att ställa in förhandlingen med anledning av att AA skulle få korrigera sin anmälan till Försäkringskassan.

Jag frågade därför AA hur lång tid han behövde på sig för att inställa sig till tingsrätten. I anledning av att vi hade ett flertal andra åtalpunkter att behandla utan AA:s medverkan fanns det tid. När AA uppgav att han kunde inställa sig till tingsrätten inom 30 minuter så förklarade jag för honom att han kunde få mer tid om han behövde detta med hänsyn till det utrymme vi hade. Han uppgav dock att tiden var tillräcklig. Frågan om vite behandlades överhuvudtaget inte under vårt samtal.

Som framgår har jag en helt annan bild av vad som förekommit än den som AA har redogjort för i sin anmälan till JO. I övriga delar hänvisar jag till den tjänsteanteckning jag gjorde i samband med telefonsamtalet med AA, se bilaga C.

Vittnesförhörets genomförande

När AA inställde sig till tingsrätten hade han till min förvåning med sig sina två söner till rätten. Han var väldigt arg och upprörd och undrade varför den tilltalade inte var närvarande.

Jag förklarade för AA att rätten hade beslutat att ta målet till prövning i den tilltalades utevaro. Därefter satte sig AA i vittnesbåset med sin vad jag uppfattade som ettåriga son i knäet. Hans några år äldre son hade han självmant placerat på en åhörarpåls.

I AA:s anmälan till JO finns det uppgifter om att han tvingades till förhör under tiden hans barn var närvarande. AA fick överhuvudtaget inte några instruktioner från mig eller någon annan vid tingsrätten att ta med sig sina barn till tingsrätten och han fick inte heller några anvisningar om att sätta sig i vittnesbåset med sin son.

För ordningens skull vill jag även här understryka att om AA på något vis invänt mot lämpligheten att hans barn skulle vara närvarande under förhöret med honom så hade jag avbrutit förhöret.

Jag fick som rättens ordförande ta ställning till om förhandlingen skulle genomföras eller ställas in när AA oombett och olyckligt, låt vara att det vara fråga om ett missförstånd, inställde sig i rätten med sina barn och därefter satte sig i vittnesbåset med sitt yngsta barn.

Med utgångspunkt från följande omständigheter gjorde jag bedömningen att förhandlingen skulle genomföras:

- AA skulle höras om hur den tilltalade framfört sitt fordon i trafiken under påverkan av narkotika. Hans vittnesförhör skulle enligt min bedömning därför inte komma att innehålla sådana uppgifter som kunde förväntas vara särskilt obehagliga för barnen.

- Det var fråga om ett kortvarigt vittnesförhör om ca 5 minuter.
- Den tilltalade fanns inte närvarande i förhandlingssalen. Det fanns vid detta tillfälle inte heller några andra åhörare som kunde tänkas påverka barnen.
- Det var fråga om en brottslighet där det samlade straffvärdet uppgick till tre månaders fängelse, det vill säga det var inte fråga om bagatellartad brottslighet.
- Den tilltalade hade vid ett tidigare tillfälle uteblivit från tingsrättens förhandling.

Vittnesförhöret med AA kom alltså att genomföras med hans barn synliga på den inspelning av förhöret som gjordes.

Under förhöret med AA tog jag hänsyn till barnen i den omfattning som framstod som nödvändig i den uppkomna situationen. När AA:s yngste son blev upprörd i samband med att inspelningen skulle startas bad jag protokollföraren att genast stänga av förhöret. Inte heller blandade jag mig i när AA:s äldste son ville gå till sin pappa mitt under förhöret med honom.

Det är min uppfattning att AA blev behandlad med respekt trots hans upprörda sinnesstämning när han inställde sig till tingsrättens huvudförhandling. Efter att han hade hörts bad jag AA om ursäkt dels för att det hade dröjt med att han hade fått besked från tingsrätten, dels för att han upplevt sig ha behövt ta med sig sina förkylda söner till tingsrätten och jag erbjöd mig att ringa honom efteråt för att reda ut varför det hade blivit ett sådant missförstånd.

AA uttryckte tydligt att han inte ville att någon från tingsrätten skulle ta kontakt med honom utan han ville ha ett namn på någon person att anmäla varpå han fick mitt namn. Att det enda besked han fått skulle ha varit "du kommer ju få ersättning för detta" överensstämmer inte heller med vad som hände.

Övriga synpunkter

Som framgått av min beskrivning har jag en helt annan bild av de faktiska händelserna än den som AA har redogjort för i sin anmälan. Eftersom det finns utomstående parter som var närvarande vid tingsrättens huvudförhandling såsom exempelvis åklagaren som kan bekräfta min version av händelseförloppet bemöter jag inte ytterligare AA:s påståenden.

Oavsett detta kan jag i efterhand bara beklaga att det som uppenbart varit fråga om missuppfattningar från såväl min som AA:s sida lett till att AA känt sig illa behandlad. Det har naturligtvis inte varit min avsikt. I stället var min avsikt att utifrån den information jag uppfattade mig ha och den situation som jag senare ställdes inför att göra det bästa av situationen.

Det bör avslutningsvis för AA:s kännedom i ärendet framkomma att uppgifterna för bild som ingår i en ljud- och bildupptagning av ett förhör vid tingsrätten omfattas av stark sekretess enligt 43 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen. Ljud- och bildupptagningarna från tingsrättens förhandling raderas sex veckor efter det att tingsrättens dom har vunnit laga kraft, vilket nu har skett. Hans oro om att utomstående kan ta del av förhören är därmed obefogad.

BB anförde följande:

Tingsrättens synpunkter

Informationen från handläggaren till ordföranden om att vittnet var hemma med sjuka barn och att det inte fanns någon annan person tillgänglig som kunde ta hand om barnen borde ha gått fram.

Vittnet borde tidigare under dagen ha fått ett besked från tingsrätten om vad som skulle gälla avseende vittnesförhöret med honom.

Det var inte samma åklagare som tjänstgjorde i de övriga målen under dagen och det var därför inte helt enkelt att få ett besked om hur åklagaren ställde sig till ett eventuellt telefonförhör. Detta borde å andra sidan inte ha hindrat ordföranden från att via telefon ta kontakt med åklagaren för att efterhöra dennes inställning till att vittnet hördes per telefon.

Eftersom ordföranden kände till att vittnet var hemma på grund av VAB och åklagaren ansåg att det inte var möjligt att höra vittnet per telefon borde huvudförhandlingen ha ställts in, förutsatt att tingsrätten gjorde samma bedömning avseende telefonförhör som åklagaren.

CC har uppgett att vittnet vid telefonsamtalet dem emellan uppehållit sig vid att han skulle få problem med försäkringskassan om han inställde sig till tingsrätten. Ordföranden har alltså inte ens vid telefonsamtalet fått klart för sig att vittnet saknade möjlighet att få hjälp med barnvakt för det kommande vittnesmålet. Det hade å andra sidan kanske räckt med en kompletterande fråga från ordförandens sida om vittnet hade möjlighet att ordna med barnvakt, och då skulle möjligen de fortsatta missförstånden ha kunnat undanröjas.

Inte förrän när vittnet väl kom till tingsrätten, har ordföranden fått klart för sig, att det handlade om att vittnet var hemma med sjuka barn utan tillgång till barnvakt. Ordföranden borde då ha frågat vittnet om denne ändå var beredd att vittna. Om vittnet ansåg att han på grund av barnens närvaro i rättsalen inte var beredd att vittna, borde huvudförhandlingen ha ställts in.

Om vittnet i det läget i stället gått med på att vittna, borde ordföranden ha frågat om det var okej för honom att någon annan i salen, exempelvis vittnesstödjare eller protokollföraren, tog hand om barnen alldeles i närheten av vittnet så att dessa inte skulle komma att filmas.

För det fall vittnet inte ville överlåta åt någon annan att ta hand om barnen, ens den korta stund som vittnesmålet varade, borde förhören hållits endast med ljudupptagning för att på så sätt undvika att få med barnen på bild.

Sammanfattningsvis kan nog mycket av det som hände den 28 januari 2014 tillskrivas att ordföranden var en tämligen oerfaren tingsfiskal som då hade tjänstgjort endast sex månader. Därtill har framkommit att han fick hantera den uppkomna situationen utan pauser under pågående huvudförhandlingar i andra mål, med åtföljande stress.

Det går inte heller att bortse ifrån att Göteborgs tingsrätt under flera år dragits med stora s.k. överbalanser. Detta har i sin tur lett till en inställning på tingsrätten om att i så stor utsträckning som möjligt undvika inställda förhandlingar. Baksidan med en sådan kultur på en tingsrätt kan någon gång leda till bristande hänsyn till andra behov än tingsrättens.

CC kompletterade sina upplysningar med ett e-postmeddelande från samordnaren för vittnesstöd vid Göteborgs tingsrätt.

AA kommenterade tingsrättens remissvar och det inkomna e-postmeddelandet.

Bedömning

Av utredningen framgår att AA, som den 28 januari 2014 var kallad till tingsrätten för att vittna, inställde sig vid tingsrätten tillsammans med sina två barn. Av utredningen framgår vidare att AA kom att avlägga vittnesmål med barnen i sin famn, att förhöret kom att spelas in med ljud och bild samt att AA:s barn därmed kom att dokumenteras tillsammans med honom. Av utredningen hos JO framgår klart att AA känt att tingsrätten behandlat honom och hans

söner illa. Därigenom kan det sägas att tingsrätten i någon mening har misslyckats. Det innebär dock inte nödvändigtvis att det finns anledning för mig att kritisera tingsrätten eller någon enskild medarbetare hos tingsrätten.

AA och CC har olika uppfattningar om vad som sades vid kontakterna mellan tingsrätten och AA per telefon före vittnesförhøret. AA har uppgett att han hotades med vite och tvingades att inställa sig vid tingsrätten tillsammans med sina barn. CC har förklarat att han under telefonsamtalet inte uppfattade att AA var ensam hemma med sjuka barn utan någon annan person som kunde ta hand om barnen. Han har vidare tillbakavisat uppgiften om att AA skulle ha hotats med vite. Utredningen ger alltså inte något entydigt svar på vad som sades under telefonsamtalet. Det framstår inte som meningsfullt att ytterligare utreda den frågan. Det som kommit fram utgör inte tillräckligt underlag för att rikta någon kritik mot tingsrätten för vad som inträffade innan AA kom till tingsrätten. Liksom tingsrätten kan jag dock konstatera att AA tidigare under dagen borde ha fått besked om vad som skulle gälla i fråga om förhøret med honom.

Även om vad som inträffade i rättsalen sedan AA kommit dit råder det delade meningar. Eftersom utredningen inte ger tillräckligt stöd för annat är utgångspunkten för min fortsatta bedömning att CC – som först när AA kom till tingsrätten förstod att han varit tvungen att ta med sig sina barn – inte uppfattade att AA i rättsalen protesterade mot att vittnesförhøret skulle genomföras eller mot att förhøret skulle spelas in med ljud och bild. Med detta sagt gör jag följande bedömning när det gäller vittnesförhørets genomförande.

Det finns inget lagstadgat förbud mot att hålla vittnesförhör i närvaro av barn. Det innebär emellertid inte att det är lämpligt att så sker. En domstolsförhandling är naturligtvis i många fall en olämplig miljö för ett barn. Det kan i sammanhanget nämnas att rättens ordförande, när det finns skäl till det, kan vägra den som är under 18 år att närvara vid en förhandling (5 kap. 2 § rättegångsbalken, RB).

Enligt 6 kap. 6 § första stycket RB ska en berättelse som lämnas i bevissyfte i tingsrätten dokumenteras genom en ljud- och bildupptagning, om det inte finns särskilda skäl mot det. Undantagsregeln avser framför allt det fallet då en upptagning av något skäl kan antas innebära att utredningen i målet försämras (prop. 2004/05:131 s. 228). I förarbetena anges att utrymmet för att låta bli att dokumentera ett förhör genom en ljud- och bildupptagning med hänsyn till integritetsskäl i de allra flesta fall är mycket begränsat. Bedömningen av om det finns skäl att avstå från att göra en ljud- och bildupptagning måste nämligen göras med beaktande av den sekretessbestämmelse som gäller i fråga om bilduppgiften (a. prop. s. 228). Av 43 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) följer att sekretess gäller för själva bilduppgiften i en ljud- och bildupptagning, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den hörde lider men. Den hörde har därmed ett skydd mot att bilduppgiften sprids.

Lagstiftaren torde, när bestämmelsen i 6 kap. 6 § första stycket RB infördes, naturligtvis inte ha haft i åtanke att barn skulle komma att dokumenteras tillsammans med parter eller vittnen som hörs i bevissyfte.

Som tingsrätten varit inne på i sitt yttrande skulle CC ha kunnat hantera den uppkomna situationen i rättssalen på andra sätt än vad han gjorde. Det är emellertid lättare att göra kloka ställningstaganden i efterhand än att fatta beslut under pågående huvudförhandling. Bedömningen av CC:s handlande påverkas också av att det är ett stort problem i landets tingsrätter att huvudförhandlingar i brottmål ställs in av olika skäl, bl.a. när parter och vittnen anmäler förhinder. Det är naturligt för en domare att göra sitt yttersta för att utsatta förhandlingar inte ska ställas in, och det kan inte undvikas att det ibland blir en balansgång mellan hänsynen till den som anmäler förhinder och andra intressen.

Mot den angivna bakgrunden finns det inte tillräckliga skäl att kritisera CC för hur han hanterade frågan om vittnesförhör med AA. Sammanfattningsvis anser jag alltså att det som har framkommit inte är tillräckligt för att rikta någon kritik mot tingsrätten.

Ärendet avslutas.